

☒ ☒ ☒

Miközben az elmúlt közel két évtizedben nem megtizedelődött, hanem sajnos legalább megfeleződött a hazai fecskeállomány, azaz mára minden második madár eltűnt az ereszek alól, a madárcsoport szerepe a klímaváltozás miatt egyre fontosabbá válik az emberek, társ- és haszonállataink egészségvédelme szempontjából.

▲ Füstifecske

A FECSKÉKRŐL

Veszélyeztetett társaink

Szöveg, fotó: **Orbán** Zoltán

A melegedő időjárással új szúnyogfajok és az általuk terjesztett kórokozók jelennek meg Magyarországon. Az egészségünket veszélyeztető és mezőgazdasági kártevő szúnyogok és legyek elleni biológiai védekezésben is óriási szerepe van azoknak az állatoknak, például a fecskéknek (és a denevéreknek), melyek természetes úton csökkentik ezek számát. Ezért is aggasztó a településeken élő fecskefajok állományainak ezredfordulót követő megféleződése, melynek hátterében az élőhelyek átalakítása (például fészkelőhelyek megszűnése); a táplálékbázis csökkenése (ház-táji- és legelőállat-tartás összeomlása, túlzott kemizálás, nem megfelelően végzett szúnyogirtás); a klímaváltozás (például a sár fészkekanyag hiánya a szárazodó tavaszokon), és ami a legmeglepőbb, a kedvezőtlen társadalmi változások, a fecskefészkek leverése, a madarak elzavarása áll. Mérési adatokon alapuló becslés alapján minden fecske körülbelül 1 kg, muslicától a nagyobb légy mérettartományba tartozó repülő rovarot fogyaszt el csak a költési időszak alatt. Figyelembe véve, hogy Magyarországról akár kétmillió fecske is hiányozhat 2010 óta a nyár második felében, ez azt is jelenti, hogy legalább kétmillió kg, azaz kétezer tonna kártevő és betegségeket terjesztő rovar évről évre a környezetünkben marad!

A magyarországi füsti fecske, molnárfecske és partifecske állományok az elmúlt két évtizedben eltérő mértékben, de folyamatosan csökkenő tendenciát mutatnak. A két legfontosabb kiváltó okot: az élőhelyek nagymértékű átalakítását és a klímaváltozást az egyes ember nem tudja befolyásolni, ehhez globális összefogásra és beavatkozásra van szükség. Kutatási eredmények alapján a vonuló, közülük is a hosszú távú, tehát a Szaharától délre vonuló énekesmadarak között kiemelkedően sok veszélyeztetett faj van. Ennek hátterében több ok is szerepel: az élőhelyek átalakítása; az őszi gyülekezőhelyek felszámolódása; a települési szúnyogirtás és az intenzív mezőgazdálkodás jelentette környezetszennyezés; a közvetlen emberi zavarás, a vadászat, a fészkek elpusztítása; a klímaváltozás hatására az extrém száraz, vagy éppen ellenkezőleg, a csapadékos időszakok gyakoriságának és időtartamának növekedése. Ezeknek a hatásoknak a kiküszöböléséhez összehangolt környezet- és természetvédelmi akciókra, a gazdálkodási struktúra átalakítására, majd a környezeti rendszerek több évtizedes regenerálására van szükség.

A Magyarországon fészkelő három valódi fecskefaj: a füsti fecske, a molnárfecske és a partifecske hosszú távú vonuló. Vándorlási útvonalai átselelik a Szaharát, ismert telelőterületeik Közép- és Dél-Afrikában vannak. A legvesélyeztetettebb partifecskek állománycsökkenése éves viszonylatban akár 20% (!) is lehet, de a füsti és a molnárfecske is 5–7% között mozog. Az őszi és tavaszi vonulás, illetve a telelőterületen töltött hónapok alatt a madarakat érő negatív hatások jelentős ré-

sze közvetlenül vagy áttételesen időjárási anomáliákkal: viharokkal, napokig-hetekig tartó hűvös, csapadékos időszakokkal, vagy éppen ellenkezőleg, szárazsággal, és az ebből következő táplálékhiánnyal függ össze. A füsti fecske erősen kötődik az állattatáshoz, melynek csökkenése miatt, tekintve, hogy kevesebb a táplálék a fiókabetéti időszakban, a kolóniák elnéptelenednek. A molnárfecske a leginkább városiasodott fecskefajunk. Amellett, hogy az aszfalt fedte környezetben nehezen talál fészkepítő anyagot, a legnagyobb gondot a közvetlen emberi pusztítás és a fészkek leverése okozza. A legvesélyeztetettebb a partifecske. Egyszerre akár több ezer pár a maga vájta fészkeüregeit folyópartok, homokbányák függőleges oldalába készíti. Fészkelőhelyei egyre szűkülnek, jelentős illegális emberi pusztítás és zavarás fenyegeti.

Számos eszköz áll rendelkezésünkre, melyek alkalmazásával hozzájárulhatunk a veszteségek csökkentéséhez, melyben a lakosságnak egyedülállóan fontos, gyakorlatilag nélkülözhetetlen szerepe van. Állománycsökkenésük megállítását, megfordítását mindenekelőtt a meglévő, aktív természetes fészkek és telepek fokozott védelmével (a fészkeleverések hatósági bejelentésével), valamint az ezek mellé még áprilisban kihelyezett műfészkekkel, sárgyűjtőhelyek létesítésével, valamint az ember-fecske-konfliktusok hátterében álló ürülepötyögést megszüntető fecskepelenkák felszerelésével érhetjük el. A lakosság a parti fecskéket is segítheti költőfalai felújításával, ásóval, lapáttal történő függőlegesre faragásával.